

**Å vokse opp på
Vålerenga...**

se side 8

Barn i arbeid

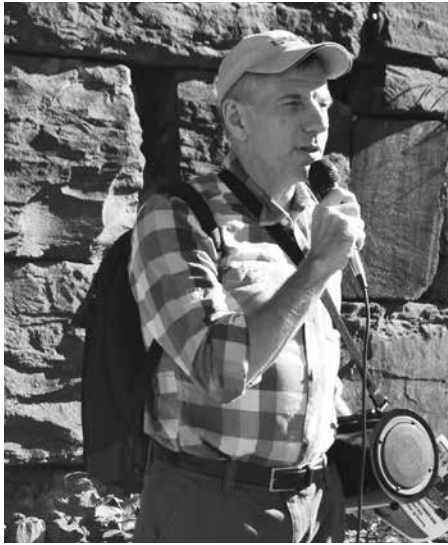
se side 7 og 11

God Sommer

Medlemsmøte tirsdag 8. september kl. 19.00
Fritz H. Frølich m.fl.: Fyrstikkenes historie i Norge – se side 15

God sommer!

Av Even Haugseth

Siste «Mer gammelt enn nytt» kom ved påsketider, og siden da har vi lagt våren bak oss. I april hadde vi filmvisning for medlemmene våre. Vi hadde aldri prøvet ut det på et medlemsmøte før, så vi var spente på responsen. Riktig mange ville se de gamle TV-programmene fra NRK's arkiv, og stemningen i den fulle salen ble veldig god. Så da vet vi at vi godt kan ha kino en annen gang også.

Mai er som vanlig, en måned hvor det skjer mye på mange andre fronter. Derfor valgte historielaget å legge neste arrangement til 2. juni. Som i fjor, gjorde vi en avtale med Osloguide Jane Ennis. Denne gangen ble det rusletur i Gamlebyen. Hun hadde mye å fortelle om den lille middelalderbyen som var under Eikaberg, og skal ha brent hele 17 ganger før den ble gjenoppbygget på den andre siden av Bjørvika. Vi sender en stor takk til Jane for en interessant og spennende tur med oss.

I vår har kalendergruppa gjort grunnarbeidet for 2016-utgaven av kalenderen vår. Det ble bestemt på årsmøtet i mars at vi neste år skal kalenderen bli med i medlemskontingenten. Dere kan glede dere til et flott produkt med

interessante bilder og tekster. Som vi pleier, satser vi på at kalenderen skal være klar til høstens fotoutstilling.

Den vil forøvrig gå av stabelen andre helg i oktober. Noen av de ivrigste i utstillingsgruppa, har allerede vært i gang med forberedelsene en god stund. 70-årsjubileet for frigjøringa har blitt markert på mange måter rundt om i landet. Vi tenkte det ville være interessant å trekke fram noe av det som foregikk i vårt nærområde under krigen og i de glade frigjøringsdagene. Ellers vil vi gjerne vise bilder av en del av de mange bedriftene og butikkene som tidligere var rundt om i gatene og på hjørnene her på Vålerenga.

I tillegg til dette har vi ildsjeler i laget vårt som samler på frimerker. Her er det i gang et samarbeid med en frimerkeklubb som har sin egen, store utstilling første helg i oktober. Som en del av denne vil Vålerenga bli presentert på frimerke og postkort. Vi får over den delen som har med Vålerenga å gjøre, til vår egen fotoutstilling 10. og 11. oktober.

Et spennende prosjekt.

Allerede 8. september har vi høstens første medlemsmøte. Det blir også en spennende kveld med et tema som angår Vålerenga. Fritz H. Frølich kommer og forteller fyrstikkhistorien i Norge. Hans nære slektning med samme navn startet fyrstikkproduksjonen her i landet. Han jobbet selv på fyrstikkfabrikken ved Hølsfyr. Det gjorde også kveldens andre gjest Synnøve Hagen. Kveldens tredje gjest er Tore Foss som er etterkommer etter fyrstikkarbeidersken Karoline Kristiansen på Vålerenga. Møt opp, dette blir interessant.

I oktober er det hele 120 år siden Vålerenga skole startet opp. 15. - 17. september vil dette bli markert i regi av skolen. Flere opplysninger kan dere lese om ellers i dette bladet.

Da står det igjen å ønske historielagets medlemmer en riktig god sommer. Så sees vi på nye møter og arrangementer over ferien.

Påminnelse: FÅR DU E-POST FRA HISTORIELAGET?

Hvis DU mottar e-post innimellom fra oss, er alt i orden. Hvis du ikke har hørt fra oss på lenge, er det noe som ikke stemmer. Da er det fint om du sender oss en e-post til kasserer@valerenga.org. Du vil da motta påminnelser om våre møter og arrangementer. I tillegg sender vi også ut litt annet om ting som skjer på Vålerenga, eller informasjon som medlemmene vil dele med de andre i laget.

Hvis du ikke har e-post, fortvil ikke, for medlemsbladene kommer i posten til alle. Der står også datoene for møtene og arrangementene våre. Det er like godt å notere seg dette med en gang en får bladet. På vår nettside står også mye interessant. Besøk den nå: <http://www.valerenga.org/>. Vi er også på Facebook: <https://www.facebook.com/valerenga.historielag>

Vandring i Gamlebyen tirsdag 2. juni

Av Håkon O. H. Engh (sekretær) Foto: Bjørn Granlund

Årets vandring startet opp ved Oslo Hospital, og første stopp ved Gamlebyen kirke.

Det så ut til at værgudene hadde sammensverga seg mot oss denne dagen. Tre uker før midtsommers varta de opp med novembertemperatur, pøsende regn og kraftig vind hele morgenen og formiddagen. Trøstesløse forhold for uteliv, og lenge så det ut til å bli tynt med folk utenfor Oslo Hospital. Optimistisk valgte undertegnede imidlertid å sette sin lit til "yr.no", som varsla oppklaring mellom kl.1600 og 1700. Det kunne se ut til at mange holdt seg stand-by hjemme i påvente av at varsellet skulle slå til, og akkurat det gjorde det! Mange strømmet til i siste liten, og det ble til slutt en anelig flokk som kunne følge vår etter hvert velkjente guide, Jane Ennis, på vandring i mid-delalderens Oslo.

Vi fikk høre at Oslo Hospital er byens eldste sykehus. Det hele begynte med at franciskanermunker kom hit i året 1290. De bygde kloster og kirke på stedet, som da lå litt utenfor byen. Dominikanerne var allerede etablert i nærheten og ville ha seg frabedt konkurranse om folkets sjeler. De ødela det de nye naboene hadde bygget, men da slo Paven i Roma myndig i bordet og forlangte at de oppførte seg som folk. Begge ordener skulle ha like retter. Basta! Da svenskene trakk seg endelig tilbake etter sjuårskrigen i 1563-1570, brente de franciskanerklosteret og kirken. I dag er det vanskelig å tro at vi har kjempet mange kriger mot våre gode naboer, men Norge var som kjent underlagt Danmark,

og dansker og svensker var stadig i krangel med hverandre. Danskekongen var eneveldig og så på landet som sin personlige eiendom. Det var aldri aktuelt å spørre hva folket ønsket, og aller minst de eksotiske og sidrompa "bønda" her oppe i det avsidesliggende nord.

På tale om Oslo Hospital kommer vi ikke utenom den seinere byoriginalen Hermann Hansen, også kalt Appelsin-Hermann. Han tjente seg rik på forretninger i St. Petersburg, og da han døde i 1892, arvet hans søster Martina Hansen hele formuen. Før hun døde allerede året etter, rakk hun å fordele den på forskjellige legater. Store summer gikk til Oslo Hospital, som i dag er et psykiatrisk sykehus, og til

5 år før sin død gjorde Håkon V Oslo til Norges hovedstad.

opprettelsen av Martina Hansens Hospital i Bærum.

På den andre sida av Geitabru lå Clemensallmenningen. Den første Clemenskirke, Oslos første kjente kirke, ble bygd av tre på 1000-tallet. På 1100-tallet kom steinkirke, som vi ennå ser ruinene av. Tett ved finnes også rester av Mariakirke, kongens kirke og en gang landets tredje største, først bygget av tre ca. år 1050, seinere i stein. Den ble brent av svenske tropper i 1523. Vi finner også rester av Håkon IV Håkonssons kongsgård, bygget nesten som en minikopi av Håkonshallen i Bergen. Hans sønn kong Magnus VI "Lagabøte" er forresten årsaken til navnet Galgeberg. Han bestemte nemlig at byens rettested skulle ligge akkurat der ved byens viktigste innfartsvei, hvor reisende kunne se hva som ventet dem hvis de fant på noe tull. Dessuten ville ikke "de fine" ha

Et stopp ved Oslo Ladegård hørte naturligvis med på rusleturen.

slikt griseri i selve byen. I 1314 gjorde så Håkon V Magnusson Oslo til hovedstad..

Navnet på vår tids Grønlandsleiret forteller hvorfor byens gater var dekket av tømmerstumper. Renovasjon og hygiene var svært mangelfull. Stanken fra menneskers og dyrs etterlatenska-

per og avfall må ha vært sterkt tilstede. Folkehelsen var dårlig, kosten var mangelfull, sykdom og død var daglige følgesvenner. Husene var bygd av tømmer, sto tett sammen og hadde åpne ildsteder. Det var derfor heller ikke rart at byen brant en rekke ganger. Desto rarer at den ble bygd opp igjen på samme sted

og på samme måte hver gang, inntil kong Kristian "kvart" satte foten ned etter den store bybrannen i 1624. Han beordret byen flyttet inntil festningen på Akersneset.

I en tid da konge og kirke ofte knivet om makt over folket hadde biskopene fra 1200-tallet sin egen borg. Etter at reformasjonen ble innført i Norge i 1536, ble den siste katolske biskopen boende der til sin død i 1554. Trettifem år seinere ble den "ladegård". Barokkhuset som står der i dag er fra 1700-tallet.

I den såkalte Ruinparken ligger rester av Halvardskatedralen, som var biskopens kirke og et av Skandinavias best besøkte pilegrimsmål. Opprinnelig skal Sigurd Jorsalfarers hode ha ligget i katedralen, men i 1656 dro en historieinteressert student det med seg til Danmark. Sigurd gjenopptok altså sin reisevirksomhet langt inn i framskreden alder og kan trygt sies å ha blitt en svært bereist mann, selv om København var en beskjeden tur til han å være.

Like nord for Halvardskatedralen lå Olavskirken. Dominikanerordenen fikk den og tomte rundt av kong Håkon Håkonsen i 1236 og bygde et kloster der. Etter reformasjonen ble det avviklet og mye av steinen brukt til å forsterke Akershus festning.

Da undertegnede kom hjem etter en lærerik og spennende vandring i middelalderens Oslo, begynte det så smått og regne igjen. Var det en tilfeldighet, eller hadde vår utmerkete guide inngått en hemmelig pakt med værgudene? I alle fall ønsker vi henne gjerne velkommen igjen en annen sommer.

Denne veggen på hjørnet av Oslo gate og Bispegata har fått Karl-Fredrik Kellers tegning av Oslos torg og St. Halvardskatedralen.

Jane Ennis forteller om St. Halvardskatedralen som også var siste stopp på den heller kjølige turen.

Fotoutstilling 10. og 11. oktober 2015

Sentrum Filatelistklubb

arrangerer

Jubileumsutstilling 2-3 oktober 2015

i samarbeid med Vålerenga Historielag

Sentrum Filatelistklubb skal arrangere 85 års jubileumsutstillingen fredag 2. og lørdag 3. oktober 2015 i Lilleborg Kirke.

Dette er en en-rammers utstilling.

Vi skal samarbeide med Vålerenga Historielag som forvalter VIFs historie. Vi har fått lov til å bruke VIFs logo til et frimerkets dag objekt og får lov å utstille Vålerenga Fotballs pokaler og ikke minst så kommer VIF-bohemene fra 1960-tallet til oss. Noe slikt har vel ikke forekommet før, og vi er meget spente på hva som kan komme ut av det. Vi har holdt på litt med dette, og har møtt kjempeinteresse fra Vålerenga Historielag, som allerede har kommet med spennende innspill. Dette blir noe helt nytt, og vi håper på godt utbytte for begge parter!

Salgsobjekter

I samarbeid med Vålerenga Historielag blir det utgitt egen jubileumskonvolutt og egne personlige frimerker. Vi kommer til å ha eget stempel lørdag 3. oktober. Planen er å utgi flere PF. Disse er ennå ikke klare.

Forhåndsbestilling kan for FDC kan sendes til [sentrumfk\(at\)gmail.com](mailto:sentrumfk(at)gmail.com)

Prisen for konvolutten er kr 50,- og løse PF er kr 25,-.

Motivet "Terje Henger'n Hellerud." på PF'et under kan endres.

Vi følger opp tradisjonen med foto-utstilling også denne høsten. Av temaer denne gangen kan vi nevne:

70 år siden 2. verdenskrig var over. Hva hendte på Vålerenga og i nærområdene under krigen og i frigjøringa.

Vålerenga på frimerker og postkort. Butikker/bedrifter på Vålerenga – FØR/NÅ-bilder.

Har du også bilder eller gjenstander som vi kan låne til utstillinga? Eller har du opplysninger som vi kan bruke?

Behov for hjelp før, under og etter utstillinga trenger vi alltid.

Vi hører gjerne fra deg allerede nå. Send en e-post til leder@valerenga.no eller si fra til styret.

I frigjøringsdagene 1945 ble fangene sluppet ut fra leiren på Etterstad. Det ble pyntet med sovjetiske og norske flagg og «Leve den store Marsjal Stalin – seierens organisator». Bilde utlånt av Turid A. Bogstad.

Et av objektene vi får se på årets fotoutstilling. Vålerenggata ved krysset Ingeborgs gate. Postkortet er sendt samme år som VIF ble stiftet og stiftelsesadressen sees på kortet. Det er stemplet på Tønset 24. november 1913 og sendt til Grønnegate i Kristiania. Foto utlånt av Jarle Teigøy.

Sentrum Filatelistklubb arrangerer Jubileumsutstilling 2.–3. oktober 2015 i samarbeid med Vålerenga Historielag.

BARN I ARBEID

Av Ragnhild Strømme (fortsettelse fra "Mer gammelt enn nytt" nr. 1, 2015)

Foto fra Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek. Sigarproduksjon ved en tobakksfabrikk, antakelig i Kristiania, ca. 1900

I 1875 var det omtrent 55 tobakksfabrikker her i landet, dette var en typisk «barneindustri» og her jobbet det hele 600 barn. De var med på å sause, presse, karve og rulle tobakken til sigarer og de var med på pakkinga. Og de arbeidet i det samme usunne miljøet som de voksne.

Norsk Rettstidende fra 1874 forteller om arbeidsmiljøet på et tobakksspinneri: «Når vi kommer inn, møtes vi av sterke tobakksutdunstinger som legger seg for brystet og sjenerer åndedrettet. Rommet er fylt voksne menn og koner og unge piker, og rundt omkring ser vi barna spredt

mellom de voksne i det værelset der den ferdigspunne tobakken sauses og presses og fordeles i ruller, er det nesten umulig og være. Man hoster og nyser nesten uavlatelig, og svetten trenger fram på pannen.» Fra boka: Historien om Norge av Karsten Alnæs

Lovgivning og Fabrikktilsynsloven av 1892

Allerede i 1819 innførte England og Frankrike restriksjoner på barnearbeid. Det ble forbudt å ansette barn under ni år i bomullspinneriener. I 1842 ble det forbudt å sysselsette barn under ti år i gruvene. Og noen år senere, i 1864, ble det forbudt å bruke barn som skorsteinsfeiere (aldersgrensen fra

1788 var åtte år). England innførte i 1838 arbeidstidsbegrensninger, barn fra 9 til 13 år, kunne ikke jobbe mer enn 8 timer per dag. For barn mellom 13 og 18 skulle arbeidsdagen ikke være overstige 12 timer. Frankrike fulgte kort tid etter med lignende lover. Her i Norge ble det gjort grundi-

ge undersøkelser av barnearbeid i industrien av J.N. Mohn, sekretær ved Statistisk Sentralkontor i 1870 åra. Resultatene viste at barnearbeid var langt mer utbredt enn det man først hadde antatt. Mohn fikk i 1875 i oppdrag å utarbeide ett lovforslag.

Forsetter side 11.

Å vokse opp på Vålerenga

Av May Aas

Jeg var 14 dager da jeg kom til Vålerenga i 1940 sammen med en 2 år gammel bror og foreldre. Det var et steinkast fra Vålerenga skole – og ikke så veldig mye lengre fra Vålerenga kirke, hvor jeg ble døpt. Gårdene rundt med Vålerenga park i nærmiljøet var som en liten verden for seg selv. Folk flyttet ikke så mye den gang. Om de ikke kjente hverandre så veldig godt, visste alle hvem ALLE var – på godt og vondt. Det var et typisk arbeidsmiljø hvor ingen hadde mye av kontanter. Det var mange fedre som trøstet seg med flasker, men dette ble en del av hverdagen for mange av ungene. Selv bodde jeg i en leiegård med bad og klosett – altså rene luksusen. Alle trehusene og de gamle murhusene hadde do i bakgården. Når ungene skulle på do, sparket

de først i treverket slik at rottene holdt seg unna. Det ble også en del av hverdagen.

Leiligheten vi bodde i var på 2 rom og kjøkken = 37kvadrat. Til tross for liten plass, så hadde vi det flott i forhold til mange andre. Alle var vant til å bo trangt, så når det kom en søster eller bror fra foreldrefamilien, bodde de også der i lange perioder.

Flere år etter krigen – ja- faktisk langt opp i voksen alder – fikk jeg frysninger på ryggen når det gikk et fly over gården vi bodde. Ekko fra Ekebergåsen ga en spesiell motorlyd som jeg satte i forbindelse med evakuering ned i kjellerens "bomberom". Broren min måtte da få på seg noen klær selv, mens jeg ble tullet inn i et teppe (lysebrunt med rød kant). Etter å ha blitt mast på

May Aas ble æresmedlem i VIF i 2007. Foto: Jarle Teigøy.

Bilde tatt på Valle i 1963 May Johansen til venstre. De andre er Berit Lie, Tove Bergskaug og Bjørg Simensen. Bilde lånt av May Aas.

tredde broren min strømpa nedover hodet i det han sa: jada, mamma, jada, mamma. Luftvernet ulte og vi skulle seks etasjer ned.

Vålerenga skole var okkupert av tyskere og det var strengt forbudt å gå inn der. Det gjorde vi selvfølgelig allikevel. Vi fikk jo rosiner og sukkertøy – noe som ikke eksisterte ellers i hverdagen. Litt lengre bort i området lå en forlegning som tyskerne oppbevarte biler etc. Der sto det vakt i porten, så inn der kom vi ikke. Men vi fant en utvei, og siden jeg var 4 år, fremmelig og liten – kom jeg meg under gjerdet. Tyskerne oppbevarte nemlig kanner innenfor og etter litt styr fikk jeg tak i en liten kanin. Gatas helt! Tyveriet ble under sterk tvil godkjent hjemme fordi det var stjålet

Bilde av VIFs håndballag 1975. Klare for 2. divisjon. May Aas i første rekke, nummer 2 fra venstre. Bilde lånt av May Aas.

Jarle Teigøy intervjuer VIF's kvinnelige æresmedlemmer May Aas og Berit Knudsen på fotoutstillingen i 2013. Bilde lånt av Jarle Teigøy.

fra tyskerne. Ellers var jo den tiden slik at bare en tok et eple avstedkom det store bruduljer. Det var som sagt dårlig økonomi for de fleste. Min mor jobbet på

en systue og vasket hjemme hos en bedrestilt lærerinne på Vestkanten ved siden av. Meningen var at min bror skulle se etter meg på dagen. Jeg var ikke stor nok til å få nøkkel

rundt halsen ennå. Det ville jeg ikke få før jeg begynte på skolen. Selvfølgelig så jeg ikke mye til min bror. Når det ble for ille spiste jeg trikkebilletter som jeg fant på holdeplassen. Ellers ringte jeg på til gamle damer som ba meg inn og ga meg litt mat. Jeg ble jo veldig selvstendig og synes jeg hadde det bra, selv om de fleste faktisk hadde en hjemmeværende mor (som var vanlig på den tiden) så det var ikke alle som var i min situasjon.

I leiegården jeg bodde var det tre oppganger. I den jeg bodde var det 32 unger. Alle de voksne var med på å oppdra ungene hadde vi inntrykk av i ettertid. Den gangen hadde alle unger respekt for voksne, men det var ikke alle vi var like begeistret for. For eks. hadde vi et par som vi kalte for "Persa" og "Persen". Et riktig radarpar. Mannen var svært liten og rund. Kona var høy og kraftig og rett som en strek i ryggen. Som unger flest var vi vel ikke alltid veloppdragne, så Persa sprakk fullstendig en gang og kom med en lang tirade av kjeft, hvor hun avsluttet med å snu seg til en ganske høy jente og sa: "og du di lange lørje skal passe deg"! Lørje? Hva var det? Det var flere kloke hoder blant ungene, så de undersøkte sporenstreks hva det kunne være. 10-12 unger stilte opp og ringte på døra og konfronterte Persa med hvorfor hun hadde kalt jenta for lørje når det var en båt som ble brukt som vedtransport og møkkatransport. Dama ble helt stum og smalt igjen døra. Unga følte det som en seier.

Etter hvert kom freden og alle prøvde å få en vanlig hverdag. Jeg begynte etter hvert på Vålerenga skole – hvor tyskerne var borte, men garasjene sto igjen i skolegården i lang tid før de ble revet. Jeg fikk min egen nøkkel i en pent flettet snor rundt halsen – og tilværelsen ble litt lettere. Jeg kan faktisk ikke huske at jeg var borte fra skolen. Følte jeg meg syk en dag, var det vanlige omkvedet fra min mor: "Du blir nok bedre bare du får stått opp!". Jeg tror denne oppdragelsen

har fulgt meg gjennom hele livet. Både i skole, jobb og trening har jeg til gode å ha skulket av make-lighets hensyn. Og moder'n hadde jo rett i de fleste tilfeller – en følte seg bedre når en kom seg opp. Senga svekker – var også et om-kved. En hadde ikke fravær "bare en klødde i øra" den gang. Feriekoloni hørte også med. Det var selvfølgelig bra for oss helse-messig, men bevares for et "regi-me". Jeg hadde avtalt med min mor at jeg skulle tegne blomster hvis jeg likte meg og hus hvis jeg ikke gjorde det. Det ble mest hus. Alle brev ble åpnet og kontrollert. Både de som kom fra foreldre og de vi barna sendte. For en selvstendig jente passet dette livet ikke meg. Jeg rømte en gang og kom ganske langt. Det var nok ikke hyggelig for de voksne. Det å måtte ligge helt rolig for og "hvile" midt på dagen, var jo absolutt det verste – det kriblet over alt. Jeg var ganske foretaksom, så da en av jentene mistet ballen sin i utedoen, var jeg på pletten for å få den opp. Jeg hoppet ned i fra dohullet, feilbe-regnet både høyden, mengden og dybden. Lokket på baksiden måtte åpnes og ut krabbet jeg tilgriset fra føtter til oppunder armene. Det ble et lurveleven. To "tanter" kom og spylte meg ren med en slange – det var både kaldt og hardt. Senere ble jeg sendt til sengs som straff - sola skinte og jeg lå inne - men ballen ble redda!

At jeg ble tøff var ikke så rart. Med en bror som jeg slåss med - med jevne mellomrom - gjorde at jeg lærte meg å tåle ganske mye etter hvert.

Det var lite biler og gata ble en vanlig lekeplass. I alle trehusene var det utrolige bakgårder med skur av forskjellig slag. Vi hadde en spennende lek hvor vi begynte øverst i gata og så hvor langt vi kunne komme uten å måtte ned på bakken når vi klatret på skur- og dotak. Det ble en del konfrontasjoner med de voksne, men det var en

del av spenningen å kunne klare å komme så langt som mulig uten å bli jaget vekk. Etter hvert som vi utvidet området som vi beveget oss i, var ikke Østre gravlund heller langt unna. Vi lekte der også. Etter hvert oppdaget vi gamle epletrær mellom gravene. Vi kalte det "likepler" og var ikke helt sikker på om dette var lovlig, men vi fylte lommer og jakker. Vi hadde strikk i jakkene nederst – det ble en fin pose. Mye epler ble det på de andre. Jeg kunne ikke komme hjem med stjalne epler, da ble det huskestue. Hvordan de andre klarte å komme med en god forklaring – vet ikke jeg. Dessuten fikk jeg min straff da jeg under et av epletrærne tro på et jordvapest-bol. Jeg føre og vepsen etter. Det ble bare 6 stikk, men vondt var det. Moren min trodde jeg hadde gjort på meg for det var vondt å gå. Flere år etter hadde jeg hvite arr etter vapestikk på magen.

Østmarka lå jo ikke så langt unna, så vi gikk mye på ski. Aktive var vi hele tiden og Jordal Idrettsplass med en fin skøytebane dro til seg masse barn og unge. Selv hadde jeg vært barnepike og spart opp til et par skøyter selv. Det var en lykkelig dag den gangen jeg klarte det. Vi hadde jo våre plikter. Venninnen min bodde i samme oppgang i etasjen under meg. Vi slo oss sammen og tok storvask i kjelleren. Vi var jo ikke så store og den elektriske rulla som sto der bød på mange utfordringer. Den var kjempesvær og tung. Var vi ikke raske nok, hendte det at trestokkene under gled ut – og da var gode råd dyre. Etter hvert ble vi jo ganske flinke. Trappevask tok vi også. Jeg husker godt at skurefilla egentlig var alt for stor for mine små hender, så det kunne være vanskelig å vri opp. Jeg vasket fra 5. og ned til 4. venninnen min fra 4. og ned til 3.

Da jeg var 14 år gammel døde min far og mor ble alene med to barn å forsørge. Som voksen har jeg ofte tenkt på hvordan liv min mor

hadde. Det var ikke offentlig støtte den gang. Hun sto opp kl.05.00 om morgenen og gikk på arbeid i en lampeskjermstue og dro rett derfra til vaskejobb på en skole. Da hun kom litt "i rute" som hun sa, begynte hun på Oslo Kommunale handelsskole. Hun drev med lekser til langt på natt og så var det på'n igjen klokka fem om morgenen. Det verste var jo at hun ikke var fornøyd med karakterene sine, for som hun sa: i min alder må det være topp. Dermed begynte hun på Treiders Handelsskole og tok altså handelsskolen to ganger. At hun orket! De var laget av et annet stoff den gangen.

Våren 1956 sto jeg til konfirmasjon i Vålerenga kirke sammen med venninnen min og andre jevnaldrende fra gata.

Etter fylte 15 år ble det VIF og håndball for alt i fritiden. Innmeldt i Vålerengens Idrettsforening i januar 1956. Begynte å spille på A-laget i håndball med en gang og spilte på A-laget i 31 år uten opphold. Var også i flere år kaptein på laget. Jeg hadde drevet med friidrett og var sterk, hurtig og med meget god spenst.

Ble fort involvert som trener og til-litsmann(kvinne). Tok trenerutdan-nelse på Norges Idrettshøgskole i 1974 og videreutdanning fra 1976 til 1979 + en periode i 1980. Reiste mye rundt i Norge i forbindelse med seriekampene - fra Kristiansand i sør til Alta i nord. Det ga mange opplevelser som det nesten ikke er mulig å gjenfortelle. Men turen over fjellet til Vest-landet i snøstorm og flyturen i en Twin Otter til Gloppen med bena på postsekker, er øyeblikk som har satt seg fast av utallige episoder. I 1978 fikk jeg VIFs Fortjenstmedalje og ble i 1993 det første kvinnelige Æresmedlemmet i klubbens historie. Det var 7 menn som til da var utnevnt.

Jeg giftet meg med Jan i Vålerenga kirke i 1966, byttet etternavn fra Johansen til Aas og flyttet fra Vålerenga til Godlia/Oppsal.

Mays klassebilde: 1a på Vålerenga skole i 1947

Bak fra venstre: Lærer Anna Ølnes, May Johansen, Mai Ødegård, Anne Opsahl, Turid Jergel, Unni?, Brita Sørli, Liv Bjørseth, Wenche Foss,

Marion?, Lise Nilsen. Foran: Eva Simensen, Grete Opsahl, Berit Gundersen, Turid Karlsen, Tone Lie, Iris Kristiansen, Kathe Ander-

sen, Turid Andersen, Vicki Bjerke, Laila Ørn, Aud Myran, Karin Finberg

Fortsettelse "Barn i arbeid" av Ragnhild Strømme fra side 7:

Men det skulle ta enda noen år før dette ble vedtatt. Den 27.juni 1892 vedtok Stortinget Fabrikktilsynsloven, den forbød fabrikkarbeid for barn under 12 år. Og de som var 12, 13 og 14 år måtte ha legeattest. Noe som ikke var vanskelig å få. Dessuten skulle de ikke ha lengre arbeidsdag enn 6 timer. Nattarbeid for barn og ungdom ble forbudt. Det ble altså ikke noe totalforbud og denne loven gjaldt kun for de barn som jobbet på fabrikkene. Etter hvert som fagbevegelsen vokste frem økte motstanden mot barnearbeid og man satset på mer på obligatorisk skolegang. I 1909 kom en ny lov med nye restriksjoner og etter hvert ble barnearbeid gradvis avviklet.

Kilder: Wikipedia, Store Norske Leksikon, artikkelen "Barnearbeid i Norge" av Inga Berntsen Rudi. Selv om Fabrikktilsynsloven ble vedtatt i 1892 og regulerte bar-

nearbeid, så var det fortsatt noen som jobbet ved fabrikkene her i Oslo i 1911. Kontrollen var ikke den beste. Men heldigvis ikke så mange, flest var det ved tobakksfabrikkene, 19 barn, av dem 5 på 11 år noe som var i strid loven, hvis de hadde vanlig fabrikkarbeid. Mange av guttene jobbet som visergutter, hele 73 %. De var løpegutter for slaktere, bakere, skomakere og kolonialhandlere eller regningsbud. Noen jobbet som innsåpningsgutter hos barberen, noen jobbet ved reperbaner, andre tente gatelykter om kvelden. En gutt var pølseselger om natta, 4 var medhjelpere for dyrlege eller på slakterier. Mange av jentene av også visepiker, 37 %. Og over halvparten med betalt husarbeid for andre enn sin egen familie. 3 jenter arbeidet som modell for kunstnere. Inntektsgivende barneaktiviteter var også å plukke opp koks som falt av kølavognene, sanke metall fra fyllinga og selge dette til skraphandlere, vandre rundt i byen som

et levende reklameskilt med plakat på rygg og mage, noen tjente noen kroner på å selge sjokolade og programmer på kino, noe som ble sett på som moralsk bedervende på den tida. Andre var kjegle – og billiardgutter. Og noen, de skøyt rotter til betaling av åtte øre stykke (ca 1910).

Kilder: opplysninger er henter fra heftet Oslopatriot, Barnearbeid av Erik Oluf Melvold, boka «Christiania for 100 år siden» av Beate Muri og Historien om Norge av Karsten Alnæs. Noen få var så heldig så jobb som avisselgere, her var det stor konkurranse blant guttene da de fikk betaling per solgte avis. 1 eller 1 ½ øre per stykk. De var et kjent og kjær innslag i bylivet der de sto på gatehjørnene og ropte i munnen på hverandre. Tittelen på dette bildet som vi har fått låne av Oslo Museum er «Verdens Gang i Akersgata». Det er tatt av Olaf Martin Peder Væring en gang mellom 1900 og 1910.

Medlemsmøte tirsdag 14. april

Av Håkon O. H. Engh (sekretær) Foto: Bjørn Granlund

Møtet begynte med vakker sang fra Vålerengens pikekor.

NRK's film «En treby i storbyen» fra 1980 ble godt mottatt blant de frammøtte.

Even Haugseth ønsket velkommen og orienterte først om sommerens byvandring tirsdag 2. juni med osloguide Jane Ennis. Denne gangen i Gamlebyen. Vi kjenner Jane fra tidligere vandringer som en kunnskapsrik og engasjerende guide, så vi ser fram til denne turen. Vi starter kl. 18.00 ved Oslo Hospital. Even minnet også om Vålerenga skoles 120-års jubileum, som skal markeres med flere engasjementer til høsten. Arrangørene tar med glede imot hjelp fra frivillige.

Deretter fikk vi et hyggelig gjensyn og gjenhør med seksten sangglade og godt voksne piker fra Vålerengen Pikekor. De ga oss sanger varierende fra norske folketonen, via amerikanske "Its only a paper moon" som først og fremst er blitt gjort kjent av Ella Fitzgerald og Nat King Cole, til et av Lillebjørn Nilsens mange mesterverk, "Inni mitt hode". Åpningssangen "Bru-remarsj" ble også framført som ekstranummer til slutt, og dermed fikk vi gleden av hele seks framfø-

Salen var full av forventningsfulle medlemmer som ville se film fra Vålerenga.

ringer. Vi ønsker "pikene" velkommen tilbake en annen gang!

Som annonsert droppet vi denne gangen det tradisjonelle kåseriet og viste film i stedet. Et lite eksperiment, som viste seg å være over all forventning vellykket! Sjelden har vel menighetssalen i Vålerenga kjerke vært så full som denne kvelden! Vi kom ut av tellinga omtrent da gjest nummer ett hundre passerte dørstokken, men fremdeles kom det flere. Mengdeenheten "stinn brakke" bør kanskje omdefineres? I NRKs film "En treby i storbyen" fra 1980 fikk vi være med magister Anne Lise Gjesdal Christensen rundt i vårt kjære Vålerengas gater. Heldigvis er mye forandret fra den gang, da store deler av bydelen var preget av forfall og holdt på å kveles av trafikken i Strømsveien. Redningen kom med de mange ildsjelene som så verdien og potensialet i de gamle husene, gatene og bakhagene. Vålerengatunnelen ble

kjempet fram, Strømsveien stengt og i dag kan vi glede oss over en høyst levende bydel som beboerne er glad i og stolte av.

Filmen viste også hvordan trebyen oppsto i all hast, før området ble innlemmet i Kristiania, og murtvangen ble innført. Grunnen til at gatesystemet allikevel er sirlig ordnet, er at eieren av Vålerenga hovedgård, som solgte tomtene, ville ha system og orden.

Vi så også glimt av skolens musikkorps, fotball med VIF i "lekegrinda" på Bislet, Sotahjørnet, Slettebua, lek i parken, "gubbebenken", gubbelaget i prestegården, brannen i kjerka, intervju med Henry "Tippen" Johansen og Birger "Tuben" Sørensen og Vålerengas egen poet "Kyter'n" (Vilhelm Holteberg Hansen) som leste et av sine mest kjente dikt "Kongeriket mitt".

Som en ekstra overraskelse kunne vi også glede oss over en gammel film fra en kulturell sammenkomst

arrangert av Vålerenga Vel i det gamle bedehuset i Opplandsgata 5. Her fikk vi igjen stifte bekjentskap med Lillebjørn Nilsen, i meget ung utgave, og Kyter'n. Lillebjørn sang egne og andre store dikteres viser, deriblant Rudolf Nilsens "Gategutt". Vi kan jo skryte av at sistnevnte ble født på Vålerenga, selv om han ikke bodde der lenge. Kyter'n leste diktet "Islandsgata", om hans egen barndoms gate, og fortalte selvironisk og humoristisk om sitt eget liv på Vålerenga, som han alltid elsket høyt og inderlig. Til slutt ledet Lillebjørn an i allsang med et potpurri over gamle og kjente barnesanger.

Og etterpå var det som vanlig vafler, kaffe og hyggelig prat ved bordene. Våre to æresmedlemmer Unni Granlund og Kari Johannesen fortjener igjen stor takk for å ha ledet kjøkkentjenesten på beundringsverdig måte.

Vålerenga skole 120 år – gratulerer!

Dette bildet er fra april i 1946. Skolen er igjen overtatt etter at tyskerne holdt hus der under krigen. Flagget er heist og stoltheten over å ha fått tilbake skolen er stor. Bildet har vi fått låne av Bjørn Sæterhagen.

I forbindelse med Vålerenga skoles 120-årsjubileum har vi fått vite fra rektor Lillian Bustnes Wittenberg at feiringen vil bli i uke 38. Selve jubileumsdagen er 18. oktober, men de vil heller ha det i septem-

ber. Da er det større sjanse for at det fortsatt er litt varme. I korte trekk er dette det som skjer i jubileumsuka: Tirsdag 15. september får skolen besøk av pensjonister, og det blir gammeldagse leker. Ons-

dag 16. vil de ha gammeldags skole og opptog rundt på Vålerenga. Torsdag 17. starter skoledagen kl. 1200, og det blir stor jubileumsfest i parken kl. 1700. Korpset og FAU støtter opp om arrangementet.

VÅLERENGA HISTORIELAG

Vålerenga historielag
MEDLEMSMØTE 8. SEPTEMBER
 kl. 19:00 i menighetssalen Vålerenga kirke

FYRSTIKKENES HISTORIE I NORGE

Inne på Fyrstikktorget på Grønvold ved Helsefyr står det en forholdsvis beskjeden byste av en kar som het Fritz H. Frølich (1807-1877). Det mange ikke vet i dag, er at han var en av de virkelig betydningsfulle menn i Christianias forretnings- og samfunnsliv på 1800-tallet. En av de første fyrstikkfabrikkene var det han som startet opp. I perioden mellom 1846 og 1903 skal det ha vært minst 47 slike fabrikker i Norge. En av de store arbeidsplassene for folk på Vålerenga, var Nitedals Fyrstikktorget ligger nå. Flere av Frølichs etterkommere har også vært med på det norske fyrstikk-eventyret. Vi er så heldige at en av dem, som også heter Fritz H. kommer til oss og vil fortelle fra denne industrien. Han

Ikke nok med det: Vi får også og senterer «fyrstikkfamilier» fra familie kom fra Hedmarksga-fabrikkboligene og laget selv Tore Foss er etterkommer av fyr-sen fra Danmarksgate. I arkivet dals Tændstikfabrik som vi vil interessant kveld, så vi håper kvelden. Kanskje flere har no-

så hilse på 2 andre som repre-Vålerenga. Synnøve Hagens ta, og hun vokste opp i en av fyrstikker der på 1950-tallet. stikkarbeidersken Karoline Kristian-vårt har vi mange fine bilder fra Nite-vise. Dette ligger an til å bli en å se riktig mange av dere denne en i familien som har jobbet der?

Etterpå blir det kaffe og vafler for salg slik vi pleier. Ta med kontanter. Også denne gangen er vi glade hvis de som har mulighet, kan ta med seg en stol fra gangen inn i salen når de kommer og sette den tilbake når de går. Takk!

Velkommen!

Publikasjonsnr.:
ISSN 1890-9094

Vålerenga Historielag
Hedmarksgata 2
0658 Oslo

Vålerenga Historielag
på internett:
e-mail: epost@valerenga.org

Ta en titt på vår nettside: <http://valerenga.org/>

Bankkonto: 0530 04 78222

SALGSTORGET

Bestilling:
foto@valerenga.org
eller tlf. 901 80 290.

VIF-bok:
Heia Vål'enga!
Kr. 450,- + porto

Historielagets pin:
Kr. 50,- + porto.

Arrangementskalender høst 2015:

Medlemsmøte tirsdag 8. september kl. 19.00 –
Fritz H. Frølich m.fl.: Fyrstikkenes historie i Norge
Fotoutstilling lørdag 10. og søndag 11. oktober kl. 12.00 – 16.00
Medlemsmøte tirsdag 17. november kl. 19.00 –
Rune Gerhardsen: Paradiset på Tøyen
Arrangementene er i Vålerenga kirkes menighetssal – Velkommen!
HUSK Å NOTERE DETTE I KALENDEREN!

Styret i historielaget:

Leder:
Even Haugseth
Nestleder:
Haide S. Østreng
Kasserer:
Gro Shakesby
Sekretær:
Håkon Olav Harald Engh
Styremedlem:
Bjørn Granlund
Varamedlemmer:
Bjørn Arild Gjerdalen
Wenche Ekstrøm
Reiner Schaufler

VIF jubileums-CD med
42 låter 1973-2012 inkl.
jubileumslåta
"Stolthet, respekt og kjærlig-
het" av Trond Ingebretsen
Kr. 199,- + porto

Arbeidsgrupper

Kalendergruppe:

Kontakt: Anne Teppen
Mobil: 976 18 464
e-post: ateppen@live.no

Fotoutstillingsgruppe:

Even Haugseth
Mobil: 938 01 902
e-post: leder@valerenga.org

Fotogruppe:

Fotografering, innsamling og
avfotografering av bilder:
Kontakt: Bjørn Granlund
Mobil: 901 80 290
E-post: foto@valerenga.org

Idrettsgruppe:

Om bydelens idrettsmiljø
Kontakt: Bjørn Arild Gjerdalen
Mobil: 909 19 250
E-post: bjorn@grandhotell.net
Medlemsavisa:
Fred-Arild Ruud
Mobil: 936 65 243
E-post: fred.a@online.no

Støtt oss via Grasrotandelen:

Hvis du tipper, spiller lotto eller
joker og vil gi overskuddsandelen
til Vålerenga Historielag, klipp ut
og ta med kortet og vis det til
tippekommisjonæren.
Husk å ta med strekkoden på nytt
dersom du fornyer tippekortet.
Takk for støtten!

JEG STØTTER

VÅLERENGA HISTORIELAG

- byddet med sjel

Organisasjonsnummer: 890364462

GRASROTANDELEN